

Analýza a doporučení státům účastnícím se 24. až 25. dubna konference k podpoře budoucnosti Sýrie a okolního regionu

PROČ NEMOHOU BÝT NÁVRATY UPRCHLÍKŮ DO SÝRIE USKUTEČNĚNY BEZPEČNĚ A DŮSTOJNĚ

Jelikož konflikt v Sýrii nadále pokračuje a jeho konec je v nedohlednu, všechny zapojené strany stále beztretně porušují základní zásady mezinárodního práva a vystavují civilisty vážnému nebezpečí v podobě nepřiměřených a nahodilých útoků. **Amnesty International zdokumentovala vážná porušení mezinárodního humanitárního práva, a to včetně válečných zločinů, jež byly spáchány vládními složkami.** Tyto zločiny zahrnovaly nezákonné obléhání civilních oblastí, záměrné útoky na školy, nemocnice a zdravotnická centra, ale také užívání mezinárodně zakázaných zbraní, jako například zbraní chemických. Více než 400 000 lidí bylo zabito, více než 6 milionů lidí je vnitřně vysídleno a více než 5 milionů lidí uteklo ze země a hledalo ochranu mimo zemi původu.¹ Ačkoliv se nepatrně zvýšil počet lidí, kteří se do Sýrie v roce 2017 navrátili, byl tento počet překonán počtem lidí, kteří byli během toho roku vnitřně vysídleni nebo kteří utekli ze země.²

Žádná část Sýrie není bezpečná, neboť boje mezi vládními silami a proti-vládními skupinami, jež jsou podporovány cizími vládami, nadále pokračují v mnoha částech Sýrie, zejména pak v Idlíbu, Aleppu a na předměstí Damašku. V oblastech, které jsou pod kontrolou Syrských demokratických sil podporovaných USA, rovněž hrozí útoky sebevražedných atentátníků anebo boje mezi syrskou vládou, Ruskem, Tureckem či Tureckem podporovaných nestátních ozbrojených skupin. „Deeskalační dohoda“, podepsaná v Astaně v květnu 2017, jenž měla vést k vytvoření čtyř deeskalačních zón, které měly umožnit snížení násilí a zvýšení humanitární pomoci a rovněž umožnit bezpečný dobrovolný

¹ Amnesty International, Amnesty International Report 2017/2018: The state of the world's human rights, <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF>

² IOM, Appeal 2018: Syria crisis - Humanitarian Response Plan Regional Refugee and Resilience Plan, 23 February 2018, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/iom-appeal-2018-syria-crisis-humanitarian-response-plan-regional-refugee>; UNOCHA, 2018 Humanitarian Needs Overview: Syrian Arab Republic, 21 November 2017, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/2018-humanitarian-needs-overview-syrian-arab-republic-enar>

návrat uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, stagnuje.³ Ve skutečnosti se počet bojů zvýšil ve dvou deeskalačních zónách, a to v Idlibu a na damašském předměstí.⁴

Krom toho je v Sýrii mnoho lidí vystaveno vážnému riziku pronásledování a odvety. Výzkum Amnesty International odhalil **rozšířené a systematické porušování lidských práv jako jsou zločiny proti lidskosti, a to včetně užívání mučení, mimosoudních poprav anebo častých nucených zmizení lidí, kteří odporovali syrské vládě nebo jiným skupinám.**⁵ Syrská vláda je zodpovědná za většinu porušování lidských práv v detenčních zařízeních. Mnoho lidí, kteří jsou oběťmi porušování lidských práv, jsou civilisté, včetně humanitárních pracovníků, novinářů, politických aktivistů, obránců lidských práv nebo lidí, kteří oponují vládě.

Velkému množství Syřanů navíc hrozí nucené vystěhování jakožto důsledek úmyslného cílení vlády a ozbrojených opozičních skupin na civilisty. Syrská vláda a některé ozbrojené skupiny užívají strategii „vzdát se nebo vyhladovět“, kdy byly hustě obydlené oblasti měsíce obléhány a vytrvale bombardovány až do doby, než došlo k „dohodě o usmíření“, což vedlo k vysídlení tisíců lidí.⁶ Toto je součástí systematických a rozsáhlých útoků syrské vlády a množství spáchaných zločinů proti lidskosti. Uprostřed všudypřítomné destrukce tak mnoho vnitřně vysídlených lidí žije v příšerných podmínkách s nedostatkem jídla, vody a základních služeb. Kvůli následným potížím s prokázáním vlastnictví k jejich obydlí a strachu z odvety, se často nemohou vrátit do svých domovů.⁷

I přes pokračující konflikt v Sýrii se v roce 2017, včetně Evropy, začalo otevřeně uvažovat o návratu syrských uprchlíků zpět do země původu. V prosinci 2017 ministři vnitra německých států hlasovali o možnosti návratu Syřanů, jejichž azylový status končí.⁸ V březnu 2018 poslanci krajně pravicové strany Alternativa pro Německo cestovali do vládou ovládaných území v Sýrii, aby prokázali, že Sýrie je dostatečně bezpečná k návratu.⁹ Pravicová Dánská lidová strana v Dánsku prosazovala, aby bylo slučování rodin ukončeno a argumentovali tím, že brzy bude možné, aby se rodiny sloučily v Aleppu. Zavazující mezinárodní právní princip *non-refoulement* říká, že země nemohou vyhostit, resp. navrátit nikoho zpět do země, kde by mu hrozilo vážné porušování lidských práv.

³ The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, “Memorandum on the creation of de-escalation areas in the Syrian Arab Republic”, 6 May 2017, http://www.mid.ru/en/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2746041

⁴ UN Secretary General, Briefing to the Security Council by Staffan De Mistra, Special Envoy to the Secretary General, 26 October 2017, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2017-10-26/briefing-security-council-staffan-de-mistura-special-envoy>

⁵ Amnesty International, Syria: ‘It breaks the human’: Torture, disease and death in Syria’s prisons (Index: MDE 24/4508/2016); Amnesty International, Syria: Human slaughterhouse: Mass hangings and extermination at Saydnaya prison, Syria (Index: MDE 24/4515/2017); Amnesty International, Syria: ‘Between prison and the grave’: Enforced disappearances in Syria (Index: MDE 24/2579/2015).

⁶ Amnesty International, Syria: ‘We leave or we die’: Forced displacement under Syria’s reconciliation agreements (Index: MDE 24/7309/2017).

⁷ NRC, Displacement, housing, land and property and access to civil documentation in the north west of the Syrian Arab Republic, July 2017, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/displacement-housing-land-and-property-and-access-civil-documentation>; NRC, Displacement, HLP and access to civil documentation in the south of the Syrian Arab Republic, July 2017, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/displacement-hlp-and-access-civil-documentation-south-syrian-arab>

⁸ J Traub, “Germany is preparing to send refugees back to Syria”, Foreign Policy, 6 December 2017, <http://foreignpolicy.com/2017/12/06/germany-is-preparing-to-send-refugees-back-to-syria/>.

⁹ Deutsche Welle, “German far-right AfD politicians travel to Syria in effort to send back refugees”, 7 March 2018, <https://t.co/OPtHiEHo5i>

DOPORUČENÍ:

- Zajistit, aby jakékoliv diskuze o rekonstrukci Sýrie nevedly k ohrožení uprchlíků návratem do země.
- Zajistit, aby jakákoliv finanční pomoc syrské vládě k rekonstrukci oblastí, z nichž byli civilisté nuceně vysídleni, nepřispěla ve výsledku k porušení mezinárodních humanitárních a lidských práv.
- Vyzvat syrskou vládu, aby povolila vstup do Sýrie Vyšetřovací komisi pro Sýrii, Mezinárodnímu, nestrannému a nezávislému mechanismu a nevládním organizacím zabývajícím se lidskými právy, včetně Amnesty International.
- Přijmout a sdílet odpovědnost za vyšetřování a stíhání válečných zločinů a dalších trestných činů spáchaných v Sýrii dle mezinárodního práva. Zejména pak usilovat o uplatnění univerzální soudní pravomoci nad trestnými činy před vnitrostátními soudy ve spravedlivých procesech a bez použití trestu smrti.

PLNĚNÍ ZÁVAZKŮ A SLIBŮ Z LONDÝNSKÉ KONFERENCE 2016 A BRUSELSKÉ KONFERENCE 2017

Dubnová Bruselská konference 2018 je příležitostí účastníků, aby ukázali svůj závazek reagovat na potřeby více než 5 milionů lidí, kteří od roku 2011 uprchli ze Sýrie, a kteří jsou v sousedních zemích. **Většina uprchlíků nemá dostatečnou potřebnou ochranu a žije pod hranicí chudoby, postrádá právní status a má omezený přístup ke zdravotní péči, vzdělání a práci.**

Na Londýnské konferenci v únoru 2016 a v Bruselu o rok později se dárci a hostitelské země rozhodli přikročit k přijetí komplexního přístupu na podporu Sýrie a regionu. To zahrnovalo závazek poskytnutí celkem 6 mld. USD za rok 2017 skrze regionální uprchlické plány se zeměmi sousedícími se Sýrií, plán humanitární reakce OSN a další mechanismy. Ostatní závazky ohledně zajištění ochrany, vzdělání a živobytí uprchlíků však přijaty nebyly.¹⁰ Země například slíbily zajištění kvalitního vzdělání do konce roku 2017 pro 1,7 mil. uprchlíků a zranitelných dětí. Dále například slíbily vytvoření 1,1 mil. pracovních míst pro uprchlíky v hostitelských zemích a občany těchto zemí, a to do roku 2018.¹¹ I přes některé pozitivní kroky, jež byly učiněny k dosažení cíle, zůstává stále 43 % dětí-uprchlíků v Libanonu, Jordánsku a Turecku bez přístupu ke vzdělání. Dále existují i překážky bránící uprchlíkům najít si důstojnou práci a mnoho z nich tak žije pod hranicí chudoby.¹² Kroky učiněné v jednotlivých zemích nevedou k odstranění těchto překážek. **Jordánsko** například vydalo přes 80 000 pracovních povolení, avšak většina z nich byla pro muže a nedošlo ani k dostupnosti více pracovních míst. V **Libanonu** zase uprchlíci postrádají právní status, v důsledku toho tedy nemají přístup k oficiálním pracovním místům. Ačkoli každá ze sousedních zemí Sýrie podnikla kroky pro zvýšení počtu vzdělávacích příležitostí pro děti, nezabývaly se takovými překážkami jako například neschopnost rodin nést

¹⁰ European Council of the European Union, "Supporting the Future of Syria and the Region" Brussels conference post-conference financial tracking report – co-chairs' statement, 18 October 2017, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/10/18/syria-conference-financial-tracking-report/>

¹¹ Co-hosts declaration of the supporting Syria and the region conference London 2016, 4 February 2016, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/billions-aid-pledged-syria-london-conference>

¹² UNHCR, 3RP Regional Refugee & Resilience Plan 2018 - 2019, in Response to the Syria Crisis: Regional Strategic Overview, 12 December 2017, <https://reliefweb.int/report/lebanon/3rp-regional-refugee-resilience-plan-2018-2019-response-syria-crisis-regional>

náklady na školní docházku či nedostatečnou kapacitou škol pro přijetí dětí navíc. Neřešily zároveň ani vzdálenost, resp. dostupnost těchto škol.¹³

Plán humanitární pomoci pro Sýrii OSN byl v roce 2017 financován pouze z 52 % a Územní uprchlický plán jen z 53 %. To je v rozporu se sliby učiněnými na Londýnské a Bruselské konferenci.¹⁴ Sousední státy Sýrie již neprojevují takovou otevřenost vůči uprchlíkům, jakou projevovaly v prvních letech konfliktu a zavírají před uprchlíky své hranice – tisíce lidí odvrací od hranic a občas na ně i střílí.¹⁵ To však nezastavilo lidi na útěku ze Sýrie a zkouší to tedy jinak, mnohdy nebezpečnějšími cestami, mnozí tak na cestě do bezpečí umírají.¹⁶

PODMÍNKY V HOSTITELSKÝCH STÁTECH

Tisíce uprchlíků byly nuceny k návratu do Sýrie z Jordánska a Turecka, a to pod záminkou bezpečnostních obav nebo „dobrovolnosti“.¹⁷ Amnesty International v roce 2017 zdokumentovala takové nucené návraty jak z Jordánska, tak Turecka. Nucené návraty maskované jako „dobrovolné návraty“ syrských uprchlíků z centra ve Vanu ve východním Turecku byly uskutečněny na konci května a na začátku června 2017.¹⁸ Amnesty International také upozorňuje na fakt, že výjimečný stav, který je od pokusu o převrat roku 2016 prodlužován, má za následek omezování poskytnuté ochrany uprchlíkům před nucenými návraty, kterých je za rok 2017 řada zdokumentována. Jordánské úřady jsou také zodpovědné za vysoký počet případů navracení (*reflouement*) za minulý rok. Dle humanitárních organizací bylo navraceno více než 2330 syrských uprchlíků, a to za období od ledna do září 2017. Tyto navracené osoby neměly šanci a přístup k přezkumu rozhodnutí o vyhoštění a nebyla jim poskytnuta ani právní pomoc.¹⁹

Postrádání právního statusu je hlavním problémem uprchlíků ze Sýrie v Libanonu. Správní a finanční překážky mají za následek, že **více než 74 % syrských uprchlíků v Libanonu nemá legální pobyt a jsou vystaveni riziku zatčení, zadržení a nuceného návratu do Sýrie.**²⁰ Uprchlíci se rovněž setkávají se zákazy vycházení, raziemi, zatýkáním, vzrůstající xenofobií, která přerůstá i do slovních a fyzických útoků.²¹ V červnu 2017 provedly ozbrojené libanonské složky razie ve dvou neoficiálních

¹³ Norwegian Refugee Council et al, Dangerous Ground: Syria's refugees face an uncertain future, 5 February 2018, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/dangerous-ground---syrian-refugees-face-an-uncertain-future.pdf>

¹⁴ UNOCHA Financial Tracking Service, Syria Regional Crisis 2017, <https://fts.unocha.org/emergencies/600/summary/2017>

¹⁵ Amnesty International, Injured Syrians fleeing Aleppo onslaught among thousands denied entry to Turkey, (Press Release, 19 February 2016), <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/injured-syrians-fleeing-aleppo-onslaught-among-thousands-denied-entry-to-turkey/>; Human Rights Watch, Turkey/Syria: Border Guards Shoot, Block Fleeing Syrians, 3 February 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/02/03/turkey/syria-border-guards-shoot-block-fleeing-syrians>

¹⁶ BBC, “Syria conflict: 15 refugees found frozen to death”, 20 January 2018, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-42758532>

¹⁷ Amnesty International Report 2017/18: The state of the world's human rights, Jordan (Index: POL 10/6700/2018), <https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/jordan/report-jordan/>; Amnesty International, Refugees at heightened risk of refoulement under Turkey's state of emergency (Index: Index number: EUR 44/7157/2017), <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/7157/2017/en/>

¹⁸ Amnesty International, Refugees at Heightened Risk of Refoulement Under Turkey's State of Emergency, 22 September 2017.

¹⁹ Human Rights Watch, “I have no idea why they sent us back”: Jordanian deportations and expulsions of Syrian refugees, 2 October 2017, <https://www.hrw.org/report/2017/10/02/i-have-no-idea-why-they-sent-us-back/jordanian-deportations-and-expulsions-syrian>

²⁰ UNHCR, Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon, 15 December 2017. Available at: <http://reliefweb.int/report/lebanon/vasyr-2017-vulnerability-assessment-syrian-refugees-lebanon>

²¹ Amnesty International, Amnesty International Report 2017/2018: The state of the world's human rights, <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF>

stanových osadách, kde žijí syrští uprchlíci, v Arsalu, městě sousedícím se Sýrií. Výsledkem toho bylo zatčení 350 osob, z nichž 4 ve vazbě zemřeli.²²

V Jordánsku žije 80 % syrských uprchlíků pod hranicí chudoby.²³ Od uzavření hranic v roce 2016 bylo 50 000 uprchlíků zachyceno v Rukban, pouštní oblasti mezi Jordánskem a Sýrií. Humanitární přístup do této oblasti je soustavně blokován jordánskou vládou od června 2016. Ta povoluje přístup pouze sporadicky.

Mnoho ze 3,3 milionů uprchlíků ze Sýrie v Turecku nemá přístup k obživě a přiměřenému bydlení.²⁴ Navzdory snahám o zlepšení přístupu ke vzdělání, **zůstává nadále 40 % dětí ve školním věku bez přístupu ke vzdělání.** Navíc narůstající napětí mezi uprchlíky a Turky již vedlo k několika konfliktům.²⁵ Mezinárodní a národní humanitární nevládní organizace pracující s uprchlíky shledávají tuto práci jako velmi obtížnou, jelikož vláda jejich práci značně omezuje a v některých případech jim odebrala povolení pracovat v zemi.

V Libanonu a Jordánsku postrádají uprchlíci možnosti integrace a zároveň klesá počet přesídlovacích míst nabízených mezinárodním společenstvím. Následkem toho žije většina uprchlíků v nejistotě, někteří jsou postrkovaní k tomu, aby zvážili návrat do Sýrie i přes nebezpečí, které jim tam hrozí. Nucení lidí k návratu porušuje princip *non-refoulement* stejně jako masové deportace. Ačkoli v roce 2017 došlo k nepatrnému zvýšení návratů do Sýrie, je dle organizací pracujících s uprchlíky těžké říct, z jakých důvodů se lidé vraceli a zda šlo opravdu o dobrovolné návraty a jakou roli hrály těžké podmínky v zemích, kam uprchli.²⁶ Nicméně, volba některých lidí k dobrovolnému návratu do Sýrie ze sousedních zemí nesmí být používána jako argument k tomu, že se jedná o zemi bezpečnou k návratu.

DOPORUČENÍ:

- Zajistit plné, flexibilní a předvídatelné financování ochrany uprchlíků a smysluplnou finanční pomoc zemím, které hostí velký počet syrských uprchlíků skrze:
 - přispívání na financování humanitárních apelů OSN a každoroční zveřejňování částek, které se státy zavazují poskytnout
 - bilaterální pomoc – finanční i technická podpora, která by měla záležet na potřebách hostitelských zemí tak, aby jim umožnila zajištění podpory pro uprchlíky a

²² Amnesty International, “Lebanon: Further investigation needed into deaths of Syrian refugees in military custody”, 25 July 2017, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/07/lebanon-further-investigation-needed-into-deaths-of-syrian-refugees-in-military-custody/>

²³ UNHCR, Jordan factsheet, February 2018, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/FactSheetJordanFebruary2018-FINAL_0.pdf

²⁴ Amnesty International, Turkey: No Safe Refuge: Asylum-seekers and refugees denied effective protection in Turkey (Index: EUR 44/3825/2016), 3 June 2016, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/3825/2016/en/>; UNHCR, 3RP Regional Refugee & Resilience Plan 2018 - 2019, in Response to the Syria Crisis: Regional Strategic Overview, 12 December 2017, <https://reliefweb.int/report/lebanon/3rp-regional-refugee-resilience-plan-2018-2019-response-syria-crisis-regional>; Norwegian Refugee Council et al, Dangerous Ground: Syria’s refugees face an uncertain future, 5 February 2018, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/dangerous-ground---syrian-refugees-face-an-uncertain-future.pdf>

²⁵ International Crisis Group, Turkey’s Syrian Refugees: Defusing Metropolitan Tensions, 29 January 2018. Available at: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/248-turkeys-syrian-refugees-defusing-metropolitan-tensions>

²⁶ Norwegian Refugee Council et al, Dangerous Ground: Syria’s refugees face an uncertain future, 5 February 2018,

žadatele o azyl, včetně zajištění přístupu k adekvátnímu ubytování, jídlu, zdravotní péči a vzdělání. Bilaterální dohody by rovněž měly být každoročně zveřejňovány

- Zasazovat se o to, aby vlády sousedních států Sýrie respektovaly princip non-refoulement, což zahrnuje i otevření hranice lidem, kteří utíkají před konfliktem a pronásledováním v Sýrii.
- Apelovat na vlády států sousedících se Sýrií, aby dodržely své závazky, jež učinili na Londýnské a Bruselské konferenci. Konkrétně tedy zajistit ochranu, včetně zajištění právního statusu a přístupu k základním službám, vzdělání a pracovním příležitostem pro uprchlíky.
- Zasadit se o zajištění bezpečných a legálních cest pro uprchlíky a významné navýšení míst v přesídlovacích programech a dalších způsobech přijetí jako jsou humanitární víza, studentská víza, slučování rodin a sponzorské programy.
- Zajistit, aby měli syrští uprchlíci přístup k férovému azylovému řízení. Nepřístupovat k opatřením, které cílí na návrat Syřanů zpět do sousedních zemí, které už hostí naprostou většinu syrských uprchlíků, jako například EU-Turecká dohoda, která cílí na návrat každého – včetně syrských uprchlíků – kdo připluje na řecké ostrovy, zpět.